

De grote gele kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant in 2012

Janmartin Rahder

Inleiding

Tot aan de eeuwwisseling broedde de grote gele kwikstaart zeer sporadisch in Noord-Brabant. Vanaf 2000 nam het aantal plotseling toe. Sinds 2006 volgt de stichting Vogels in Brabant de soort op de voet. Een groot aantal mensen gaat in het voorjaar op pad om territoria van de grote gele kwik op te sporen. Dit artikel beschrijft de resultaten van 2012.

De winter van 2012

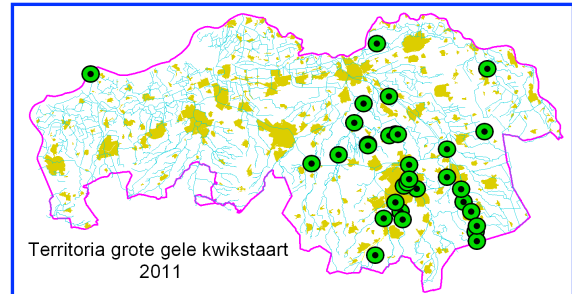
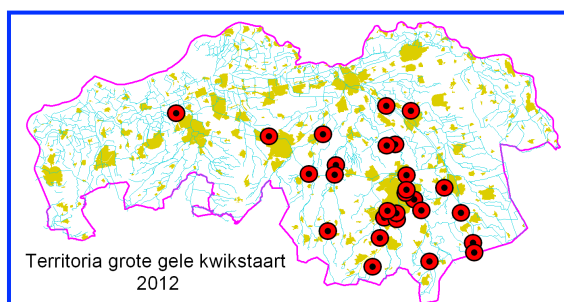
De winter verliep gemiddeld zacht, maar eind januari viel de winter abrupt in en begon een koudegolf van bijna twee weken. Het kwam zoudes tot zeer strenge vorst en op 3 februari viel er een pak sneeuw dat 10 dagen bleef liggen. Dit betekent dat overwinterende grote gelen voor het vierde achtereenvolgende jaar een felle koude- en sneeuwperiode hebben moeten doormaken.

grote gele op het ijs, febr. 2012, Wijboschbroek (foto birdphoto.nl)

Resultaten

In 2012 zijn 27 territoria gevonden. Dat zijn er 6 minder dan in 2011 (-18%). Dit is de vierde afname op rij. Sinds het hoogtepunt in 2008 (50 territoria) is in vier jaar tijd de broedpopulatie in Brabant bijna gehalveerd. De vorst- en sneeuwrijke winters lijken een aannemelijke verklaring voor deze terugval.

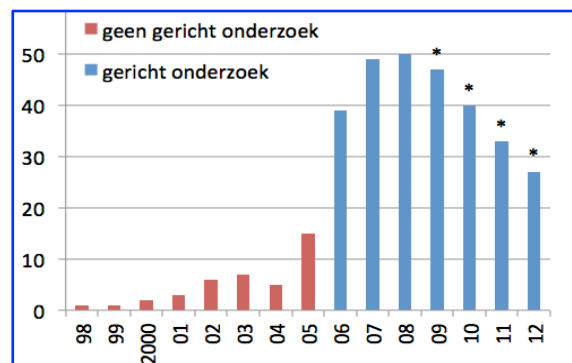
De kaartjes tonen de gevonden territoria van grote gele kwikstaarten in 2012 en 2011.

Weet dat het hier niet om met zekerheid vastgestelde broedgevallen gaat; een eenmalige waarneming tussen 20 april en 20 juni van een volwassen vogel in geschikt biotoop leidt tot een territoriumstip. Waarnemingen na 10 april tellen onder voorwaarden ook mee. De criteria zijn gebaseerd op die van Sovon.

Er lijkt dit jaar wel met meer succes te zijn gebroed dan in 2011. Op acht locaties zijn jonge vogels gezien, waarbij op twee plaatsen zelfs twee broedsels zijn grootgebracht.

Populatieontwikkeling

De grafiek toont het aantal gevonden territoria in Noord-Brabant. De jaren met voorafgaand een winter met een felle langere vorstperiode zijn met een * gemarkeerd.

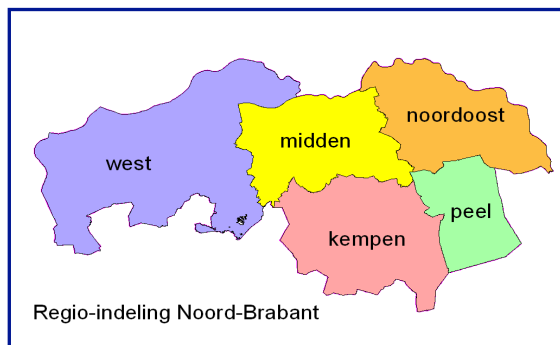
Opvallend is de stormachtige toename in Noord-Brabant sinds 1999 en de afname, vanaf het Brabantse topjaar 2008. De sprong in de grafiek in 2006 is het gevolg van de vergrote onderzoeksinspanning vanaf dat jaar.

Verspreiding naar regio

De verspreiding van de grote gele kwik in Noord-Brabant laat zien dat in 2012 de Kempen zich goed heeft staande weten te houden als kerngebied, met 59% van alle Brabantse territoria. De afname is vooral toe te schrijven aan de regio's Peel en Midden-Brabant. In deze twee regio's tezamen nam het aantal af van 15 naar 8.

GGK-territoria naar regio:

regio	2009	2010	2011	2012
west	2	2	1	1
midden	10	4	6	4
noordoost	1	1	2	2
peel	7	9	9	4
kempen	27	24	15	16
totaal	47	40	33	27

Beek-, kanaal- erf- en rioolkwikken

De Dommelse beekkwikken zijn afgenomen van 13 naar 10 paar. Dit jaar waren er 4 watermolens bezet, gelijk aan 2011. Een flink aantal molen-territoria is dus nog steeds vacant. Langs de Zuid-Willemsvaart is het aantal teruggevallen van 9 naar 4. Rioolkwikken op waterzuiveringen zijn weer terug op 8, na een dip het jaar daarvoor. Het fenomeen 'erfkwikken' is in één klap teruggebracht van zes naar nul. Daarbij is ook de gehele populatie in het Groene Woud, ten zuiden van Boxtel, teloor gegaan.

Ontwikkelingen in landelijk perspectief

Ook landelijk is er de laatste jaren sprake van een afname van het aantal grote gelen. De daling tussen 2008 en 2011 leidde ook landelijk gezien tot een halvering. In 2012 deed zich het opvallende verschijnsel voor dat de populatie in Twente stabiel bleef en die in de Achterhoek, voor het tweede jaar op rij, zelfs een lichte stijging liet zien. Dit terwijl in 2012 in Limburg en Noord-Brabant sprake was van een verdere afname (med. Arjan Boele, Sovon). Het gaat hier om voorlopige cijfers.

De vraag is hoe het kan dat de oostelijke vogels stabiel blijven en de zuidelijke vogels achteruitgaan. Hebben de twee populaties een verschillende overwinterings-strategie? Of worden de winterverliezen in oost-Nederland aangevuld vanuit de Duitse populatie? We weten het (nog) niet.

Nestkasten

Sinds 2008 zijn op veel plaatsen nestkasten geplaatst, speciaal ontwikkeld voor de grote gele kwikstaart. Dit loopt via het Coördinatiepunt Landschapsbeheer van Brabants Landschap (zie: *partners*).

We willen graag over meer broedgegevens beschikken, zodat we ook het broedsucces kunnen volgen. Het is daarom belangrijk dat alle vrijwilligers die broedkasten hebben opgehangen de resultaten doorgeven aan het Coördinatiepunt. Zie onze site voor het adres.

Onderzoek in 2013

Ook in 2013 zal het onderzoek naar de broedpopulatie van de grote gele kwikstaart in Noord-Brabant worden voortgezet. Zal ook dit jaar de vorstperiode zijn tol eisen? Of vinden de kwikstaarten de opwaartse lijn terug? Als je ook wilt meedoen aan dit onderzoek dan kan je contact met ons opnemen via onze site grotegelekwik.nl.

Blijf daarnaast losse waarnemingen doorgeven via waarneming.nl of telmee.nl!

Dankzegging

Zonder de inspanningen van een flink aantal deelnemers is een dergelijk (vervolg-) onderzoek niet mogelijk. Onze dank gaat daarom uit naar alle waarnemers, en in het bijzonder de regiocoördinatoren Robert Kastelijn (De Kempen) en Ger van Santvoort (Peel).

Dank aan: Leo Ballering, Ineke Barten, Joep Barten, Jappe Beekman, Wil Beeren, Jan Benoist, Ron Berkhout, Arjen Boele, Harry van der Borg, Ruud Bouwman, Arno Braam, Raymond van Breemen, Mario Bullens, Albert van Engeland, Frans van Erve, Dirk Eykemans, Fiona Franken, Walter van Gerwen, Gerard van Gool, Piet Gruyters, Henk van Hak, Toon van Haren, Tom Heijnen, Frans Hijnen, Cees Janssen, Toon Kanters, Hans van Kapel, Gijs Kurstjens, Loet de Lange, Martin van Leest, Jaap van der Linden, Frans Maas, Riet Meijer, Antonio Mendoza, Theo Muusse, Jurgen Nous, Rutger van Ouwerkerk, Jan Peeters, Wiel Poelmans, Marco Renes, Jeff Samuels, Mark Scheepens, Jelle Schuurmans, Jankees Schwiebbe, Henk Sierdsema, Koos Slenders,

Jochem Sloothaak, Jeanne Soetens, Ralph Sommers, Simon Teerink, Arno Teunissen, Frans van Tuijl, André Veen, Bart Veenstra, Wilma Venmans, Marein Verbeek, Saskia Verberne, Bart Vervoort, Rob Voermans, Anne-Mark Wijkel; Hisko de Vries en Jan Wouters.

Verder dank aan allen die hun gegevens doorgeven via waarneming.nl en telmee.nl en aan degenen die we helaas vergeten zijn te noemen!

Janmartin Rahder

info@grotegelekwik.nl

Vrouwtje met één poot brengt met succes jongen groot. Sint-Oedenrode, juni 2012. (Foto: Jeanne Soetens)

Bronnen:

Akker, Peter van den (2013). Het broedseizoen 2012 van IJsvogel en Grote Gele Kwikstaart in Twente. Eigen rapport.

Boele et al. (2013). Broedvogels in Nederland 2011. Sovon-rapport 2013-01. Nijmegen.

Braam, Arno en Janmartin Rahder (2009). Geschiedenis van een nieuwkomer: de grote gele kwikstaart als broedvogel in Brabant in 2006-2008. www.grotegelekwik.nl.

Kwak, R (2002). Grote Gele Kwikstaart pp. 350-351 in: Sovon, Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. KNNV, Leiden.

Rahder, J en A. Braam (2010). De grote gele kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant in 2009. www.grotegelekwik.nl.

Rahder, J en A. Braam (2011). De grote gele kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant in 2010. www.grotegelekwik.nl.

Rahder, J en A. Braam (2012). De grote gele kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant in 2011. www.grotegelekwik.nl.

Partners:

www.brabantsevogels.nl

www.brabantslandschap.nl

www.dommel.nl

www.eco-on-site.nl

www.grotegelekwik.nl

